

Агитаторга дузалалчы

Совет демократия — демократиянын дээди хевири

Ажылчы чоннарга демократия

Октябрь революциянын тийлешинин түнелинде Коммунисттик партия бистин Төрөөн чуртувусту куш-ажылчы чонун меделерди политикти амыдыралчы көдүрүп үндүргөн. Нийтиел хөгжүлдесинин төөгүзүндө ажылчы чоннар бир-ле дугаарында күрүени эргелеп башкарына кирип, бодунун чуртунун ээлери апарган.

Пролетариат диктатуразы — ол дээрне, ажылчы агыннын улуртугазы биле ажылчы агы биле тараачынарнын аразында эвеледин хевир-дир. Пролетариат диктатуразы доктанды тургусканы чаа, социалисттик демократиянын — чоңуң кайгамчык хөй нуруузунга, ажылчы чоннарга демократиянын тийлешин болуп меделетинген.

«Пролетариат демократия кандай-лаа буржуаз демократиядан миллион катеп демократиясы; совет эрге-чагырга эң демократия буржуаз республикадан миллион катеп демократиясы» — деп В. И. Ленин бижээ.

«Демократия» деп сөс улус эрге-чагырга дээдин айтып турар. Биди болгонда эзулук демократия чүгүле улус эрге-чагыргада турар болгаш чуртуу улус эргелеп башкарып турар чөрсө туруп турар.

Бисте эрге-чагырга бистин чуртувустун бүгү националдарнын ажылчынарнын, тараачынарнын болгаш интеллигенциянын каттыштырып турар ажылчы чоннар депутаттарынын Советтеринин нүүрүндө улустун холунда туруп турар.

Совет эрге-чагырга делегейде эне демократия болгаш эне алдар хүндүлүк эрге-чагырга, ол бүгү совет улустун ынакшылы болгаш бүзүрелин шпигээдин алган, Советтер бүгү ажылчы чоннар-биле сан чок хөй удаагылар-биле холбашкан. ССРЭ-нин Дээди Советинин, эвеледешкен болгаш автоном республикаларнын Дээди Советтеринин болгаш чер-чер Советтеринин составында бүдүн чартык миллион депутаттар: ажылчынар, тараачынар, интеллигенция бар.

ССРЭ-нин Дээди Советинин 1950 чылда сонугтурган депутаттарынын аразында 416 ажылчынар болгаш 269 тараачынар бар. Оон артык депутаттар база-ла ажылчынарнын болгаш тараачынарнын иштинден үнгөн.

1950 чылда ССРЭ-нин Дээди Советинге сонугдаларга 111,09 миллион кижи азы бүгү сонугчуларнда 99,98 хуузу киришкен. Сонугчуларнын 99,73 хуузу боттарынын бадылаашкынарнын коммунисттеринин болгаш партия кижигүнү эвестеринин блогуун кандидаттары дээш бергенер. Сонугдаларнын ичиде түнелдери болза, коммунисттеринин болгаш партия кижигүнү эвестеринин блогуун чайынаачык тийлешин, Коммунисттик партиянын болгаш Совет чазакты долгандыр бүгү совет улустун сырый каттыжышкынын илергей көргүзүү болур.

ССРЭ болза, чажыт бадылаашкынын бүгү нийти, деп болгаш депутаттарынга Төрөөн чуртуу чаагырда хандырын турар эне демократия сонугдала системалыг. Бисте 18 хар четкен бүгү хамаатылар разасы болгаш националы, эр, херэжени, шажын-чүдүлгези, эртем-билини, сууржун, сууржун эвези, социал байдалы, эр-хөргөңилги байдалы болгаш мурундагы ажил-чорудугазы хамаан чокка сонугдала эргезин ажыглап турар. Бистин улузувус Дээди болгаш чер-чер Советтеринин депутаттарына Төрөөн чуртуу чаагыр байдалыга боттарынын хууда куш-ажылчы-биле алдар-хүндүнү чедип алган кижилерни сонуп турар. Тыванын ажылчы чоннары ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттарына боттарынын кандидаттары кылдыр Чөөн-Хемчик районун «Коммунистиче орук» колхозтун даргазы Настык-Доржуун, Таңды районун «Кызыл партизан» колхозтун зоотехниги Нурдинаны, механизатор Чавыдакты, башкы Дүкежекти болгаш СЭКП обкомунун секретары Токаны, база область Советинин күүскөмунун даргазы Чимбаны депшиди үндүргенер. Оларнын аттары тыванын ажылчы чоннарына акизи-биле бидлинген.

ССРЭ — хөй националдыг күрүне. Ол чурк бодунун илерелин ССРЭ-нин Дээди Советинин тургузуунда база тыпкан. Ол Эвилелдин Совети болгаш Националдар Совети деп ийи палаталардан тургустунуп турар. Бүгү националдарнын деп эргезин Дээди Советтин ийи палаталарына сонугдаларга сонугдала системасы-биле, сонугдала округтарын тургузарынын бүдүн болгаш тодаргый чуруму-биле база хандырынын турар.

Эвилелдин Советинге сонугдалар талазы-биле сонугдала округтары Конституция болгаш сонугдалар дугайында Дүрүмү эзугаар округта 300 муң чоңуну санын барымдаалап тургустунар. Ол принципти эзугаар чурттуу бүгү девискээри чинаар хуваатынар.

Националдар Советинге сонугдалар талазы-биле сонугдала округтарын тургузуп турарынын үезинде кайы-бир республиканын азы автономну облыстан чоңуну санын барымдаалап кылбас.

Совет Конституция — тийлеш социализмдин Конституциясы туюлуга чедир чайгылыш чок шынык, социалисттик демократиянын илереди турар. Социалисттик демократия, совет нийтиел болгаш күрүне тургузуу бистин социалисттик нийтиелдинин төөгүтө черле көстүп көрбөз шимчедикчи күштерин: совет улустун мораль-политиктиг чангызын, совет патриотизмин болгаш улустарнын найралын амыдыралга болдурган.

Улус чон — чаа амыдыралдын тургузукчузу

Совет демократиянын, социалисттик нийтиел болгаш күрүне тургузуунун амыдыралчы болгаш артык күшү чорун бистин чуртувусту экономика талазы-биле жохулангай чурт турганын мурнакчы, күчүлүг социализм күрүне болдурган, бистин улузувустун бүгү делегейге төөгүлүг улуг тийлештеринде синникен.

Совет улус дайын мурундагы беш чылдар планарынын чылдарында Төрөөн чуртуу чаагыр байдалыга бодунуа кызымаккай куш-ажылчы-биле бистин чуртувусту аттарын болгаш жохулангай чурт турганын күчүлүг социалисттик индустриалдыг-колхозчу күрүне болдурган.

Ол чылдарнын дургузунда Днеприн, Ивановскийин, Угличинин, Щербаковтун болгаш еске-лаа хөй-хөй гидроэлектростанциялар, Магнитогорскийин, Кузнецкийин металлургия заводтары, Сталинградтын болгаш Харьковтун трактор заводтары, Москванын болгаш Горькийин автомобиль заводтары, Волховтун алюминий болгаш Соликамскийин калий болгаш Березинскийин химия база Кировтун апатит комбинаттары тургустунган.

Ол чылдарнын дургузунда Кузнецкийин, Москва чанынын, Карагандаын, Печоранын хөмүр-лаш бассейнери, Волга биле Урал аразында — «Ийги Бакун», Туркменияда, Ухтада, Сахалинде нефть тывыжынын черлери тургустунган.

13 чылдарын дургузунда 361 хоорайлар, Москва метрополитени тургунган, хөй муң-муң километр демир болгаш жазгалыг оруктар салынган, Ак-Далай биле Москванын каналдары (бугалары) кылдырган,

Москва болгаш Рыбинск далайлар тыптып келген, муң-муң далай болгаш хем пароходтары болгаш оон-даа еске хөй хөй чүдүлдер туртунган.

Мурунда хаанын Россиянын мырынай билбеси үлетпүрүн чаа адырлары көстүп келген.

ССРЭ-нин кыдыг кызыгаар республикаларында аар индустрияны чаа төптери тургустунган.

Коммунисттик нийтиелдин тургузушкунун талазы-биле тургузукчу ажылдар кижи төрелгетенин эң каржы дайыны — немец фашизмдин бистин Төрөөн чуртувусче оор эзу-биле халлаанындан үзе кирдирген турган. Коммунисттик партияга үлдүртүрүп совет улус калчалыг фашист араатанга удуу чааскаан демиселге гитлерлиг шериг машинасын болгаш япон империализмин чылчы шапкан. Бистин улузувус бодунун Төрөөн чуртуун алдарын болгаш хамаарышпас чорун камгалап ал, фашисттик өлүрүкчүлөрдөн социализмдин улуг чаалап алышына чыны камгалап алган, иччалза-лаа ол чүгүле бодунун Төрөөн чуртун эвес, харын XX чүс чылдын дайызырак араатанарындан делегей цивилизациянын база камгалап ал, Европанын болгаш Азиянын улустарын немец фашизмдин болгаш япон империализмдин кинчизинден хостаан.

Совет кижилер дайын сөөлүндөгү үеде чүгүле улус ажил-агыннын чедишкенин катеп тургусканын эвес, харын хөгжүлдө талазы-биле оон дайын мурундагы деңгээлди оранчок ажырган.

Ам Совет Эвилелинин хөй националдыг бүгү улустары сырый каттышкан акы-думалышкы өг-бүлөгө, Коммунисттик партиянын улуртуугазы-биле Совет Эвилелинин Комму-

«Совет социалисттик тургузуг кижини кижини мөлчүр чорукту мөңгези-биле узуткааш, ажылчы агыннын, колхозчу тараачынарнын болгаш куш-ажылчы интеллигенциянын иштинден эң акы кижилерни эрге-чагыргага кирген, бүгү совет нийтиелдин бузулбас мораль политиктиг чаңгыс эвин тургускан. Ол тургузуг делегейде эң-не демократиялык нийтиел болгаш күрүне тургузуу болур. Совет күрүнени эргелеп баштаарына эң калбак улус массалар киржиш турар. Бистин улус бодунун оолдарынын болгаш кыстарынын эң шилтигинерин күрүнү эрге-чагырамын бөдби органиче — ССРЭ-нин Дээди Советинге сонуп турар».

(Бүгү сонугчуларга СЭКП ТК-нын кыйгырышпадан).

Коммунисттик партия — совет нийтиелдин удуртукчу болгаш башкарычы күжү

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясы болза, коммунисттик нийтиелди тудуп тургузары дээш демиселге ажылчы чоннарын мурнакчы отряды болуп турар болгаш ажылчы чоннарын хөй нийти-даа, күрүне-даа бүгү организацияларынын удуртукчу өзү болуп турар деп ССРЭ-нин Конституциясында чугаалынган.

Коммунисттик партия совет улусту тийлештен тийлешке чедишкенин болгаш бүзүрелдиг аппарат чыдар, чүгү дээрге, партия нийтиел хөгжүлдесинин хоойлуларын, коммунисттик нийтиелди тургузарынын хоойлуларын билер, партия болза, нийтиелдин материалдыг амыдыралынын хөгжүлдесинин хергелелерин болгаш ажылчы чоннарын үндезин эрге-ажыктарын илередип турар эртем болгаш практика талазы-биле хынатынган политиканы чогадып кылган.

Социализмдин кол хоойлуун, бүдүрүлгө харылааларынын бүдүрүкчү күштеринин характеринге ыявалы дүгжүрүнүн хоойлуун, улус ажил-агыннын планын пропорционалдыг хөгжүлдесинин хоойлуун барымдаалаш, чурттуң индустриализациянын болгаш көдээ ажил-агыннын коллективизациянын политиканы партия ажылдап кылган.

Чурттуң индустриализациянычче улангышынын Коммунисттик партия аар үлетпүрүн — металлургияны, одалга чүлүмүн болгаш энергетиканы үлетпүрүн калбартырылган, индустриянын чүрө болуп чурттуң машина тудуунун хөгжүлдесинден эгелээ.

Партия болгаш Совет чазак аар үлетпүр социалисттик экономиканын үндезинеринин үндезин болуп деп чүвени барымдалаш, аар үлетпүрүн улам ыңай бүгү хемчеглер-биле хөгжүлдерин болап турар, чүгү дээрге, аар үлетпүрүн хөгжүлдө чокка чиник үлетпүрүн улам ыңайгы өзүлдесин хандырып болбас, көдээ ажил-агыннын бүдүрүкчү күштеринин өзүлдесин болгаш бистин чуртувустун камгалап аарга-мергежил-лин быжыгларын хандырып болбас.

Ам күчүлүг индустрияны тургус-

канын суурунга ССРЭ-нин улус ажил-агынны улуг көдүрүлүшкүндө туруп турар. Социалисттик улус ажил-агыннын бүгү адырлары техникти депшилленин үндезининге хөгжүп турар.

Амгы үеде Коммунисттик партияны кол сорулгалары чүл дээрге, социализмден коммунизмге чоорту шилчилгенин оруу-биле коммунисттик нийтиелди тудуп тургузар дээш нийтиелдин материалдыг болгаш культурулуг деңгээлди соксаал чокка бедилери, нийтиелдин кижигүненин интернационализмин эзузунга кижиздери болгаш бүгү чурттарын ажылчы чоннары-биле акы-думалышкы харылааларын доктадып тургузары. Төрөөн чурттуң дайынынын агрессивчү үгүлдешкениннен чурттуң идеялык камгалаалын бүгү хемчеглер-биле быжыглары болур.

50 чылдар мурунда улуг Ленин тургусканы, Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясы бистин Төрөөн чуртувустун ажылчы чоннарын бүгү нийти ынакшылы болгаш хүндүлелин чаалап ал, оларнын бүгү нийти бүзүрелин чедип алган. Партия ажылчы чоннарын баштыкчы болгаш организаачы болуп ролон чедишкенин күүсөдүп турар, чүгү дээрге партия болза, үзөлдө бодалдарынын, ажил-чорудууларынын болгаш сагылга-чурумунун чангыс-эптиг чоруну-биле сыйрып каттышкан бир аар бодалдыгыларын — коммунисттеринин дайынын эвилели болуп турар. Совет кижилер партияга боттарынын угаан бодалына ышкаш бүзүрөп турар, партиянын дээди хоойлузу улустун чаагыр байдалынын дугайында сагыш салгышкын, коммунизм тургузукчуларынын материалдыг болгаш культурулуг хергелелерин улуу-биле хандырынын дугайында сагыш салгышкын болуп турар деп чүвени олар билер. Совет улус бодунун партияныга бүзүрөп турар болгаш партия улуска, оон революшючу чартыккы болгаш тургузукчу күжүнө хачы бүзүрел-биле синникен. Партия биле улус чангыс аай улам-на тийлекчи болгаш чартыккы улуг күш кылдыр сырый каттышкан.

Ол чарлаашкын ССРЭ-ге ажил чокталышынын узуткал, совет күрүне «Кижини бүзүрүндө — оон шыдаар ша-биле, кижини бүзүрүндө — оон ажилдаан ша-биле» — деп социалисттик принципти барымдалаш, бир дөмөй ажилга бир дөмөй төлөвирин чорудар аргалыг болгонда, чүгүлө ичча болдунуп болур апарган.

Конституция болза, хамаатыларнын өөренир эргезин чарлаан, ол болза, бүгүденин ыявалы эге өөрелдеси-биле, чеди чылдын халас өөрелдеси-биле, дээди школарда дөрөнкчилерге күрүне стипендияларынын системасы-биле, заводтарда, совхозтарда, машина-трактор станцияларында болгаш колхозтарда бүдүрүлгенин, техниканын, агрозоотехниканын халас өөрелдесин организаачыны-биле хандырынып турар. (Ажылчы арааттарын муң-муң уруулары школа интернаттарына өөренип турарынын үезинде күрүне күсели-биле хандырынып турар, тыва улустун он-он анык төлөлекчилери Москванын, Ленинградтын, Новосибирскийин болгаш чурттуң еске-лаа хоорайларынын дээди өөрелдиге черлеринде өөренип турар.

Совет Конституция дымтанар, назылап кыраанда болгаш күш-ажыл кылар арга-шынээн ышкынган таварылгада материалдыг хандырылга алыр эргени, сөстүн, хуралдарын, пардалганын болгаш еске-лаа чүдүлдерини кустуг болур чоруну чарлаан.

Конституциянын бергени ол бүгү эргелеп амыдыралда чайгылыш чок боттанып турар.

Коммунисттик партиянын дээди хоойлузу

Совет улустун материалдыг чаагыр байдалын экижидери болгаш культурулуг деңгээлди көдүрери Коммунисттик партиянын болгаш Совет чазакты оза сагыш салгышкынын кезеде кол чүлү болуп келген.

Бистин чуртувуста социалисттик экономиканын хөгжээти-биле, бүдүрүкчү күштеринин өскени-биле, техниканын болбазырааны-биле ажылчы чоннарын чаагыр байдалы болгаш культурады чыл келген тудумна бедик көдүрүлүп турар.

Улустун материалдыг чаагыр байдалынын кол көргүзүү болза, ССРЭ-нин национал орулгазынын дүргө өзүлдеси болуп турар. Социалисттик бүдүрүлгени чедишкенин катеп тургусканынын болгаш дайын сөөлдүндөгү үеде улам ыңай хөгжүлгенин түнелинде ССРЭ-нин национал орулгазы 1950 чылда-ла 1940 чылдын деңгээлин 64 хуу ажырган. 1951 чылда национал орулга 1950 чылдын дөмөйлөзүгө 12 хуу, 1953 чылда 11 хуу өскөн, 1953 чылда национал орулга 1952 чылдын дөмөйлөзүгө 8 хуу өскөн. Оон-биле кады ажылчы чоннарын хууда эргезин кирип турар национал орулганын үлүг-туруу улгаткан.

Өртктеринин үргүлчү чингээшкенин рубльдин садып алычы күжүн бедилеринге, ажилчынарнын болгаш албан-хаакчыларын боттут ажыл-төлөвирин улуу-биле бедилеринге, пенсионерлерин болгаш стипендиатарын байдалын экижидеринге чедирген, а ол ышкаш тараачынарнын боттут орулгалары база бедиз. 1951 чылда бир ажилдап турар кижинин санажылгазы-биле алырга, ажилчынарнын болгаш албан-хаакчыларын боттут орулгалары 1940 чылдын дөмөйлөзүгө, барык 57 хуу бедик болган, ажилдар турар чаңгыс кижинин санажылгазы-биле алырга, тараачынарнын орулгазы 60 хуу бедик болган.

Улус хергелеленин барааннарына күрүненин үрүмкөтөп садар өртктеринин улуг чингелдеси 1953 чылда чорутунган. Өртктеринин ол чингелдесинден күрүне болгаш кооператив садынын шугуму-биле чоңун дорт ажы чылга санаарга, 50 миллиард ажы рубль болган. Акша шалынын өскенин, улус хергелеленин барааннарына өртктеринин чингээшкенин, төлөвирлерин өскенин болгаш күрүне күсели-биле чингелдеринин күсели-биле ажилчынарнын болгаш албан-хаакчыларын боттут орулгалары бир ажилдап турар кижинин санажылгазы-биле алырга, чыл дургузунда 13 хуу ажы улгаткан.

1953 чылда, ылангыя чылдын ийги чартында тараачынарнын орулгалары дыка улгаткан.

Күрүненин үрүмкөтөп садар өртктерин чингелди турарынын үезинде күрүне бюджетинин күсели-биле болгаш саарылга чарыгдаларын эвээжеткенин күсели-биле ыявалы дужалга чуруму-биле колхозтарын болгаш колхозчуларын күрүнеге дужаап турар эдиге, сүдүн, дүгүнө картофелинге болгаш ногааларына белеткел өртктери дыка бедиз.

Колхозчуларын хуузуна дузалар ажил-агындын ыявалы дужалгаларын нормалары кудулаан,

өреге бүзүрүндө көдээ ажил-агын үндүрүү кудулаан, көдээ ажил-агын үндүрүүнүн талазы-биле эрткен чылдарда чедир төдетимээн түднери бүрүнү-биле дүжүргөн.

Колхозтарны болгаш колхозчуларын экономика талазы-биле мактап шажнаарынын айтынган хемчеглери, а ол ышкаш үндүрүп политиказынын талазы-биле хемчеглери амыдыралга ботландырып чорутканын 1953 чылда колхозтарын болгаш колхозчуларын орулгалары 13 ажыг миллиард рубльге улгаткан.

1953 чылда ССРЭ-нин чоңуң нийти-биле күрүне бюджетинден 1952 чылда 147 миллиард рубль турганына удур 195 миллиард рубльди алган. Оон-биле кады ажылчы чоннар боттарынын хууда орулгаларын үндүрүлгө болгаш чылдарлар хевир-биле, а ол ышкаш чээшкениге бижидишкенин-биле бюджетке 65 миллиард рубльди кирген, ол болза, 1952 чылдындан 21 миллиард рубль эвээш болуп турар.

Бистин улузувустун, Коммунисттик партиянын, Совет чазактын кайгамчык улуг чаалап алышынын болза, бистин чуртувуска культура революциянын ботландырганы болур. Бижи билбес чорук узуткатынган. Чурт болза, эге, ортумак болгаш дээди өөрелдиге черлеринин нийти четкизи-биле шыптынган. 1953 чылда дөрөнкчилерин нийти саны 57 миллион кижиге ажып турган. Эрткен чылдын күрүне бюджетинин талазы-биле чырдышкына болгаш культуруга 62 миллиард ажыг рубльди төзөвилээ.

Культура революциянын түнелинде ажылчы чоннарын культуратехниктиг деңгээлди хемчээл чокка бедиз. Эртем, уран-чогаал, уран-чүлү көстүп көрбөз чечектелишкенин чедип алган. Совет Эвилелинин бүгү улустарын национал хевирлиг, социалисттик утка-шынарлыг культуразы чайгылыш чокка хөгжүп турар.

1953 чылда чуртка 1 миллиард ажыг экземпляр номугу язы-бүрү хевиринин 380 муң ажыг библиотекалары турган.

Киноустановкаларынын саны 51 муң ашкан болгаш 1952 чылдын-биле дөмөйлөзүгө 2 муңга өскөн.

1953 чылда эмнелелерин, божуур бажынарнын болгаш эмнелелерин өске-лаа албан мерлеринин, а ол ышкаш санаторийлерин болгаш дыштанылга бажынарнын четкилери калбарып үргүлчүлгөн. Эмчилерин саны 1952 чылдын-биле дөмөйлөзүгө, 11 муң ажыг кижиге өскөн. Эмнелелерде болгаш божуур бажынарда орунларынын саны 60 муң ажыг оруннарга өскөн.

ССРЭ-нин улус ажил-агыннын хөгжүлдесинде чедип алдынган кайгамчык улуг чедишкенин ажылчы чоннарын амыдыралынын материалдыг болгаш культурулуг деңгээлин бедилеринче, улус хергелеленин барааннарынын бүдүрүлгенин улуу-биле көдүреринче, көдээ ажил-агын бүдүрүлгенин бүгү адырларын бүгү талагы хөгжүлдеринче уланган элээн хөй доктандарын сөөлүгү үенин дургузунда хүлээп алырын аргазын СЭКП Төп Комитединге болгаш Совет чазакка берген.

Улуг эрге

«ССРЭ-нин хамаатылары ажылдаар эргелиг...»

Бистин амыдыралыстын үндезин хоойлуунда алдын үжүк-биле бижитинген ол өстөр токар Валентин Семенович Гудушинге байлак, өөрүшкүлүг утка-биле долдунган. Улустун чаагыр байдалына ажилдаар деп бодунун хүндүлүг эргезинден ол бодунун амыдыралынын бедик бодалын болгаш эчис сорулганын тып турар.

Бисте ак сеткилдиг күш-ажылды кайы хире үнелеп турарын Гудушин бодунун амыдыралынын базым санында бүзүрөп келген.

Эш Гудушин ам автобазада эң кижи токар.

Ажыл-иши совет кижини — бистин амыдыралыстын эзулук тургузукчу кижи ол Төрөөн чурттуң чаагыр байдалына, улустун чаагыр байдалына миллион-миллион кижилерини хостуг күш-ажылды чурттуң хевир-шынчизин чазарткан. Гудушинин ажилдап турары автобазада совет бүдүрүлгө бурзуунда ышкаш чаа станоктар, машиналар ажилдап турар. Күчүлүг техника совет кижинин күш-ажылын чингедип, ажылды улам-на өөрүшкүлүг болгаш сорук киришкенин болдурган.

Бистер боттарыстын ажилдаар хүндүлүг эргезинин дугайын бодалышаан, америк хоорайларын ку-

думчуларында ажил чоктарыны зарберге човулаанын сагыш-биле болап билди олурар бис.

Ажилдаарына, аас-кежинге эргелерин ышкынган, капиталисттик Американын миллион-миллион бөдүн кижилеринин амыдыралы зарберге болгаш эрге-медел чок.

Совет кижинин амыдыралы мырынай өске. Валентин Гудушинин ааскежиктиг чырыктыкчан амыдырал буреп турар. Совет күрүне күш-ажылды оон үне-хемчээл барымдаалап төлөп турар. Гудушин айда 1800—2000 рубльди ажилдап ап турар. Ол ажилдап алышкын оон өг-бүленин эң хандырылгалыг чурттарына долузу-биле четип турар.

Бистер төрөөн Коммунисттик партиясыка, Совет чазавыска кызыгаар чок бердинген бис. Бистин чаалап алышкынарныстын, бистин социалисттик тургузувусту үнелел, караавыстын огу дег камгалаар бис. Совет күрүненин күш-шындалын быжыглар, бистин чуртувуска коммунизмин тудуп тургузар деп боттарыстын шинтирлиг чоруувусту коммунисттерин болгаш партия кижигүнү эвестеринин блогуун кандидаттары дээш бир эп-сеткилдиг бадылаашкыныс-биле бидаткаар бис.

(Кызылда агитатор эш А. Н. Фролованын сонугчулар-биле беседазындан).

Буржуаз демократия—хөрөңгитеннерге демократия

Агитаторга дуулачы

Сонгулда системазында моондактар

ванцуз чогаалчы Бальзактың «ек» деп чогаалында кижилер-бирээзиниң чугаалап турары

денен чүү-даа чүве чажыртын-турар, кижиге угаан-бодалын деп алып, бүгү-ле күштүг мисирлерин эргелеп ошкарар төлө-өгөчирин-биле бай мен... Бистер бирже бис, бисте ындиг кижилер бистер ыт-дааш чок болгаш ча-рга чок чагырыкчылар бис.

Ол сөстөр чүс ажыг чыл мурну-бижитинген. Ынчалза-даа олар турне аппаратында боттарының ту-соорун албадан турар, буржуаз партияларга болгаш чазактарга ча-гактанып турар капиталисттик кы-зымышкынар туруп турар капи-талисттик чурттарда байдалды ам безин илези-биле тодаргайлап тур-ар.

Буржуаз демократия—каш борбак хөрөңгитеннерге демократия. «Бир тээ тергидекчи агынчы кайы ке-жигүнү чоңуу басып дорамчылаар» партияларга болгаш чыдар иш-тинде шиптирлеп турар болганда, — буржуаз парламентаризминин чоғум утказы ында ышкажыл» деп В. И. Ленин чугаалаан.

Буржуазия улустун эргелерин болгаш хосталгаларын чүгле өзү барымдалап чарлап турар. Капи-тализмнин үезинде ындиг демократия аажок үс кестирген болур, дү-жүмөтсиз апараттын дарлалынын уржуундан күрүенин эргелеп баш-карарына улус массаларнын кир-жилгези мырнай болдунар арга-жок. Буржуаз конституцияларда би-житинген бүгү-ниги болгаш дең-сонулда эргези чүгле саазын кы-рында эрге болуп артып турар. Чүге дээрге, миллион-миллион ажылчы чоңнар язы-бүрү кызы-гаараашкынарның болгаш моон-дактаашкынарнын хараазы-биле херек кырында сонгулда эргелерин казыдып, боттарының тура-соорун илередип шыдавай турар.

Парламент демократиязының та-далакчылары АКШ-тың болгаш Ан-глияның политиктик корум-чурумна-рын эң демократтыг кылдыр нургу-лайында айтып турар. Фактылар өскөнү дугайын чугаалап турар. Харың ол чурттарда өзүлүг хостал-ганын кезээде өзөш мөлчүкчүлөр ажылчыл келген, ыңчаарга улус мас-салар ол хосталганы ажыглавай келген болгаш ажыглавай-даа тур-ар.

АКШ-та «чажыг бадылаашкыныг бүгү ниити, дең болгаш дорт сонгулдаалар» чарлатынган, ыңчалза-даа сонгулда системазында яны-бүрү 50 чедир кызыгаарлаашкынар санатынып турар.

Чамдык Штаттарда эт-хөрөңги барымдалаар чорукту доктаалып тур-гускан, ону өзүгаар сонгукчу 40 акр (чар хемчээли) черлиг азы үндүрүг хавырыкчыларына 300 долларга үнелетирген эт-хөрөңгилг болур журулу.

АКШ-тың өске штаттарында үн-дүрүүн шеверин төлөп киирбестер болгаш күрүне пособине ап турар кижилер бадылаар эргези чок, барымдалаар эт-хөрөңгиз чок милли-он-миллион ажыл чоктар, бажың ээ-зи херэженнер, халечиктер болгаш оон-даа өскелер сонгукчулар даңгы-ларына киртинмей турар.

АКШ-та сууржун, сууржун эвезин барымдалаар чорук база туруп ту-

рар. Бадылаар эрге алып төлээде, чангыс черге алды айдан ийи чыл чедир чурттаар херек. Бирик билбес кижилер сонгулда эргезин ажыгла-вайн турар, ыңчаарга АКШ-та ындиг кижилер 20 миллион чедир са-натынып турар.

14 миллион хире негрлер (чурттуң чоңуунуң 10 хуузу) ам-даа сонгулда эргелерин херек кырында ажыгла-вайн турарлар. Оларның сонгулда хаяржаанче баарына шаптыктап турар моондакты ажып эртери оларга берге.

АКШ-тың империалистери негр-лериниң культуруду денелининиң ча-выс чоруун ыш-биле хевээр артырып турар. АКШ-та туруп турар «культу-раны» барымдалаар чорукту өзүгаар негрлер бирик-билеги талазы-биле бергеделир кылып каан шыгалда-ларны дужаап шыдавайн турар бол-ган ужурундан оларны бадылааш-кына киирбейн турар.

Сөөлгү 70 чылдарның дургузунда парламентиңе чүгле чангыс негр киргени таварылга эвес, ыңчалза-даа ол дээрге, миллионер хөрөңгитен болган.

АКШ-ка 1885 чылдан эгелээш 1927 чылга чедир 3266 негрлерни линчилээ (ужур дүрүм чокка өлүр-үрүп, өртөткен). Амгы үеде негрлер-ни линчилээр чорук улам-на үргү-чүнүң болуушкуну апарган.

Канадада ол чурттуң үндөзүн чурттакчылары—индейлер сонгулда эргезин казытканнар.

Англияның парламент сонгулда-ларына улустун киржилгезин база аажок кызыгаарлаан. Ында сонгулда эргезин 21 хар четкен болгаш кайы-бир черге 3 айдан өзөш эвес чурттап турар кижилер ажыглап тур-ар. Ол дээрге, хуузунда өңчүзү чок кижилерге хамаарышкан.

Хөрөңгитен кижилер сонгукчулар даңыларына ийи катап кирип тур-ар. Бирээде ол кижиге бодунуң чурт-тап турар черинге, ийде шимчeves хөрөңгиз (фабриказы, заводу) турар черинге даңыларга киреш, ийи катап бадылаар эргелиг. Университет дооскан кижиге база-ла чурттап турар чериниң аайы-биле бадылавы-шпаан, дооскан университетиниң өмүүнзиден база бадылаар. Ын-чаарга университет доозуп шыдаар-лар база-ла хөрөңгитеннер болур. Англияда ийи бадылаашкынарны 350 муң кижиге ажылап турар.

Чижээлээрге, АКШ-та элээн хөй штаттарда сонгулда округтары чоңу-кун канчаар чурттап турарын—ямызын азы байын, үндүрүгү кашты төлөп турарын барымдалап тургустунуп турар.

Сонгулда округтарының ыңчаар тургустууларында сенатка бир сон-гулда болуп турунда Калифорния штаттың чоңуунуң чартың чурттап турар үлетпүрүгү үш районнарын-дан чүгле 3 сенаторну сонгаан, штаттың чоңуунуң база бир чартың чурттап турар кезин 37 сенаторлар-ны сонгаан.

Американың 7 штаттарында кижиге бүрүздөн сонгулда үндүрүү безин туруп турар—сонгукчу бүрүздөн 4 доллар. Америк кижиге кадайы биле ийилээ 8 доллар сонгулда үндүрүү киирер. Чүгле ол үндүрүгү төлөз-нер сонгулда хаяржаанга баар. Ол 7 штаттарга 1942 чылда ындыг үндү-рүгүнүң ужурундан сонгулдааларга чоңуң чүгле 3 хуузу киришкен.

АКШ-та ажылчыннарга удур хоойлулар

Америк ажылчыннарның ажыл соксадымышкынын шимчээшкениниң өзүлдөзүнүн савдары-биле 1932 болгаш 1935 чылдарда АКШ-тың конгресси күш-ажычлы харылаалар дугайында либералдыг ажылчын хоойлуларын хүлээп аларына ал-бадаттырган, хоойлуларын бирээш профивилдерниң суд истелгелерин-ден камгалап турган, а база бирээш ажылчыннарның ажыл сокса-дымышкыны кылдыр эргезин болгаш бүдүрүгү эелери-биле коллективтик керээлер чарарын камгалап турган.

1947 чылда АКШ-тың монополия-лары ол кызыгаарладыг хоойлулар-ны база херек кырында күш чок болдурганнар. АКШ-тың конгресси ажылчын хоойлуларын түзүп турган Тафт-Харт-линн хоойлузун хүлээп алган. Ол чүдөк-бузар хоойлу болза, капита-листтерниң ажык кончаларын хан-дырып, камгалап, ажылчын шим-чээшкенин басып, чагыртпас проф-ивилдерин ууткап турар.

Тафт-Хартлинн хоойлузу АКШ-тың президентининге ажыл сокса-дымышкыны 60 хүнер сонгаарла-дыр, ону черле шуут соксадыр, онза байдалды чарлаар, армияны бол-гаш полицияны хөдөлдүрүп киирер эргени берип турар.

Ол хоойлузу өзүгаар профивил-дери кандыг-даа эргелерин ышкы-ып, полицейжи күрүенин хыналда-

зының адаанда болуп турар. Олар хоойлу өзүгаар күш-ажыл министр-ствозунга даңзыладыр, боттарыныг удурткучуларының аттарын, эт-хө-рөңгилеринин болгаш боттарының ажыл-чорудулганының дуганында долу өттөттары эрге-чагыргаларга дынадыр хүлээлгелиг. Ол хоойлу профивилдеринден болгаш олар-ныг удурткучуларындан коммунист-тик партияны канчаар көрүп турары-ның дугайында бижимел билди-ришишкенин киирени негеп турар. Коммунистери болгаш оларга күзөлдиг кижилерин ажылдарында дүжүрүп, бүгү эргелерин казып тур-ар.

Чер-чер штаттарының хоойлузу-дуга хуралдарына ажылчыннарга удур хоойлу төлөвилелдериниң хал-давырлыг аарыглары эгелээш. Ажыл-чыннарга удур хоойлуларын 30 штаттарда бадылап алган.

Америк ажылчын агы профивил-дериңде амдызында кошкак орга-низастатынган. 42 миллион ажыл-чыннарның болгаш албан-хаакы-ларныг иштинден чүгле 16 миллион кижиге профивилдериниң кежигүн-дери болуп турар. Ынчалза-даа организастыг ажылчыннар капита-листтерге ойтур шавышкыны берип, олар амдырал-чуртталгага ботта-рының хоойлу өзүгаар эргезин кам-галап ап турарлар.

„Шаанда буржуазия авыастаар аралыг турган, буржуаз-демократтыг хосталгаларны камгалап, улустуң ортузуңда хундуктелдиг чорукту бодунга оок-биле өт тургузуп турган. Ам авылазынның либерализмдин ис безин артпаан. Ам-боттук хостуу» дээр чүве ам мырнай чок,—ам-боттук эргелири ам чүгле капиталдыг кижилерде бар кылдыр тосп көөр апарган, ыңчаарга өске бүгү тамаатылар чүгле мөлчү-тургунге тааржыр чиг кижиге материал кылдыр санатырып турарлар. Кижилерниң болгаш нацияларның дең эргелиниң принциви төмө-чаз бастырган, ол принцип тамаатыларның мөлчүкчү өзөш кезиниң бүрүн эргелиниң болгаш мөлчүтүр-ген хөй кезиниң эрге-медел чоғунуң принциви-биле солтурган. Буржуаз-демократтыг хосталгаларның тугу аткаар октатынган».

И. В. СТАЛИН. (СЭКП XIX съездининге чугаады).

Буржуаз эрге-чагырганың дээди органнары

Буржуаз пропагандистер болза, капиталисттик чурттарда дээди эрге-чагырга хоойлуларын үндүрүп, ча-зактың ажыл-чорудулганын контро-льдап турар аяныг парламентиңге хамааржыр кылдыр бүзүредип тур-арлар.

Ынчаарга херек кырында чангыс-даа буржуаз парламент дээди хоой-лудулга органы болбайн турар. Оон туржук АКШ-тың, Англияның болгаш өске-даа чурттарның өзү барымдалаан буржуаз парламенти-лери—чурттуң иштинде шиптирлиг күш эвес. Ол дээрге, монополиялар-ның тергидээшкенин хандырып тур-ар күрүне системазынын адырла-рының чүгле бирээш-дир.

Ленин мынча деп чугаалаан: — «Хамык чүве — капиталдыг күжүң-де, хамык чүве—биржада, а парла-мент, сонгулдаалар—ол дээрге, чал-чар, ойнаарактар... «Американдан Швейцария чедир, Франциядан Ан-глия, Норвегия чедир болгаш өске кандыг-даа парламентиң чурт-че көрүдөрмө: өзүлүг «күрүне» ажылчыл чажыды-биле кылып турар болгаш департаменттер, канцеля-риялар, штабтар күүседип турар. «Бөдүүн улусту» бузуруп мегелээр тускай соорулга-биле парламентиң-де чүгле шууган чулууруп турар-лар».

Буржуаз күрүне органнарының системазында бирги чер парламен-ти эвес, а «күүсекчи эрге-чагыр-гага»: АКШ-та—президентиге бол-гаш чазакка, Англияда—премьерге болгаш кабинетке хамааржыр турар, буржуаз күрүениң баштымы (пре-зидент, хаан) парламентиңни хүлээп алганы хоойлу төлөвилелин бадыла-вас, күш чок болдурар эргени ап тур-ар.

Чижээлээрге, АКШ-тың президен-тизи кандыг-даа хоойлу төлөвилелин конгресстин хүлээп алганының соон-да он хүнер дургузунда ону бады-лавайн, бодунуң дадалгазашкына-ры-биле кады конгресске эгидип бо-лур. Ол хоойлу төлөвилелин прези-дент конгресстин сессиязы төңгүжө чедир көрбөй, стол иштинге ону сун-каар эргелиг, ыңчангаш ол хоойлу төлөвилели күш чок деп санатынар алаар.

АКШ-та кандыг-бир хоойлуларын конституцияга хамаарышпас деп чарлаар эргени бодунда шимчээш

алган база бир реаксылыг орган бар—ол дээрге дээди суд-тур. Ол суд президентиниң томуйлаары бол-гаш сенаттың чүдүлүг деп көөрү бүгү назыннда солутунмас тос шиптикчилерден тургустунуп турар. АКШ-тың дээди суду ажылчы чоң-нарның эрге-ажыктарына хамаар-рышкан азы кандыг-бир демократ-тыг шынар байдалдыг хоойлуларын күш чок болдуруп турар. Ынчалза-даа АКШ-тың дээди суду чангыс-даа реаксылыг хоойлу күш чок болдуруп көрбөш. Ажылчыннарның боттарының эрге-ажыктарын камга-лап, ажыл соксадымышкыны чарлаар эргезин казып турар Тафт-Хартли-ниң хоойлузу он суд чоғумчалыг деп санап турар. Кижиге бүрүзүңе негрни өлүренин чөпшээрер турар Линчтин судун АКШ-тың дээди суду конституция өзүгаар деп санап турар.

Демократтыг эгелээшкениннең АКШ-тың конгрессиниң бодундан (парламентизинден) маанары ооза берге. Ол ийи палаталардан—төлөз-лекчилер палатазындан болгаш сенатта тургустунуп турар. Төлөз-лекчилер палатазының депутаттары хөй нургулайында капиталисттерниң тө-лөзлекчилери болуп турар, а сенаторлар—ол дээрге, кезээде улуг ка-питалисттер-биле холбаалыг эң ре-аксылыг үстүкүр азы капиталге-тер боттары болуп келген. Бүгү-ле капиталисттик чурттарда үстүкү палаталарыны шынар-байдалы база шак-ла ындыг.

Ангия парламент база ийи пала-талардан — общиналар палатазын-дан (адакы) болгаш лордтар пала-тазындан (үстүкү) тургустунуп тур-ар. Лордтар палатазына кол нур-гулайында феодал узыгуртаннар салгалдары болур, хаандан томила-тырар кижилер кирип турар. Англия-ның сөөлгү лейбористтик чазаның үезинде лордтар палатазы 24 гер-цогтардан, 28 маркизтерден, 128 графтардан, 11 виконттардан, 401 барондардан, 16 шотланд пэрлер-ден, 16 ирланд пэрлерден, 26 архиепископтардан болгаш епископтар-дан тургустунуп турган.

Кандыг-даа буржуаз парламент—чүгле капиталисттерниң тергидээш-кенин чаап чажырган, хоозун чүве-дир.

Кызыгаарлачак конституциязын кызыри таарып турарлар

Империализмниң үезинде капита-лизм болза, хөй эвес саныг сайыр-гангай империалисттик чурттар чер бөмбүрээниң чоңуунуң кайгамчык хөй нуруузуң сан-хөө талазы-биле кулданарының болгаш колониалдыг өзү-биле дарлаарының бүгү делегей системазы болу берген. Делегейге тергидээшкенин чедип алып, бүгү чурттарын, оң иштинде шагда-ла тургустунган буржуаз күрүнелерин болгаш оларныг колонияларын дээрбедээр соорулганы бодунуң мурунда салган империализмни, ылан-гыя АКШ-тың бүгү иштиги болгаш даштыкы политиказы оң-биле тай-ылырлатынар.

Бүгү чурттарның буржуазиязы АКШ-тың империалисттериниң баш-карылгазы-биле чоруп, боттарының нацияларының эргелерин болгаш хамаарышпас чоруун долларга са-дып турарлар.

Амгы үеде национал өскерлиш-кенин ол политиказы конституция-биле быжыгалтынып турар. Фран-цияда, Италияда, Данияда болгаш Голландияда конституцияларын эде көрүп турар.

Чижээлээрге, Данияда 1953 чыл-дын июнда эгелээш чаа, эде көр-дүңгөн конституция күштүг болуп кирген. Ол конституцияны парламен-т хүлээп алган. Ынчалза-даа чаа кон-ституция дээш сонгукчуларның чү-гле 45,7 хуузу бадылаан.

Ажылчын агы бодунуң эрге-ажык-тары дээш демиселге демократизм-дин артымышкынын ажыглап, эки амдырал дээш бодунуң эргезин камгалап ап турар.

Хөй-хөй капиталисттик чурттарда буржуазия болза, сонгукчулардан хамаарылга чокка, сонгулдаалар түң-нелдериде парламентиңге хөй нуруу-ун алган турар чоруун хандырып алып дээш ам сонгулда хоойлуларын эде көөр чорукту база чорудуп турар.

1951 чылда Франция бодунуң сон-гулда хоойлузуң эде көргөн. Чаа хоойлу өзүгаар парламентиңде депутат олуттарын мурунда ышкаш партия-ларны алган бадылаашкынарның санын барымдалап хуваавайн, хар-ны «хөйүң көр система» өзүгаар хуваап турар. Ол система болза, сонгулдааларга бадылаашкынарның хөй кезинден чангыс-даа бады-лаашкыны хөйүң алган партиялар ук округтан бүгү депутат олуттарын шуптузун алып атып турар, ың-чаарга бадылаашкынарның өзөш чартың алган партия парламентиңге төлөзлетирер эргезин шуут казыдып турар. Хөйүң көр система Англияда шадан бээр туруп келген.

Хөйүң көр система эртен чылын Италияда база ботландырттыган. Ында ужур-мажыр чок сонгулда системазы өзүгаар 50 хуудан чан-гыс-даа бадылаашкыны артыкка алган сонгулда блогу парламентиңге олуттарын 65 хуузуң алып.

„Кызылдар аннаашкыны“

1951 чылдың июль 13-те АКШ бо-дунуң хамаарышпас чоруунуң дек-ларациязының 175 чыл оюн демдег-лээн. Байырлал хүнеринде Мэди-сон болгаш Нью-Йорк хоорайларның ийи америк солунарының коррес-пондентилери угуулгалар чогаалдып кылгаш, конституция декларация-зындан чүгле ушта бижип алган чүдүлдерин анаа кииргеш, чоғум кайын алганын айтыпанаар.

Солунун журналистери бажынар кезин, ол угуулгаларның адаанда ат салышкынарны чыып эгелээр-нер. Олар Мэдисон хоорайга 112 кижиге чорван, оларның иштинден чүгле чангыс кижиге угуулгага ат са-лырына чөпшээрешкен. Нью-Йоркка 161 кижиге ужурашканын, олар-ның иштинден чүгле 19 кижиге ат салгал, өскелери ынаваанаар. Бир шажымын мынча деп медделгээ: «Чүү-даа болур чүве болза, ат салы-рышпаан коргар-дыр мен».

Ол кижик болза, Американың чурттакчызы бодунуң чуртуңуң конституциязын холуна алгаш, ном-чуруулаан болгаш «хостаалга» деп сөстү чугаалаарындан коргуп тура-рын көргүзүп турар.

Кижини эргелериниң дугайында кажан-бир шагда америк конститу-цияда чарлатынган чүүлдерден мын-дыг таварылгада чүү артыкны ың-чаш? Бир тээ конституцияның тек-сти безин америк кижиге коргун-чур апарганда чүү артар боор.

АКШ-тың империалистери боду-нуң улусунуң «бир шагда турган хосталгаларының» артымышкына-рын ууткаар дээш, ону полиция-ның болгаш суд органнарының кайы хамаан чок аажылаашкынын мурунуга эрге-медел чок кылып дээш хөй-ле чүдүлдерин кылганнар. Олар бодунуң чедип алганнар: АКШ-тың конституциязы оон ынай кымы-даа камгалап шыдавас. Чурттуң иштинде демократтыг хос-талгалар болгаш эргелер бастыган. АКШ-тың чааза болгаш оң поли-цейжи органнары Гитлерниң изи-биле кызымаккай базым олурар.

Ол кара херекке юстиция минис-терство болгаш мурунда прези-дент турган Гвер баштаан истел-гелерниң федералдыг бюрузу (америк камгалап) онза улуг практикалыг болуп турарлар. АКШ-тың конгрес-си боду бодунуң «кызылдары ан-наар» органың—ол дээрге, «Амери-када угу» ажыл-чорудулганы истеп хынаарының талазы-биле комиссия-дыр. Ол комиссияны үр чылдарның иштинде калчачалыг казнокорд Томас болгаш расист Ренни баштап кел-ген. Ам ында чурттуң иштинге аме-рик фашизмниң хевирин—маккар-тизмни непертеркен Маккарти кыс-тына берген.

Ол албан черлери чүну кылып турарлыг? Олар коммунисттерниң, иделкейлиг ажылчыннарның бол-гаш боттарының сезиниг деп көр-гени бүгү-ле кижилерниң «кара даң-гылары» болгаш бүрүткелдерин кы-лып, профивилдеринче оолгаш депшилгелиг организацияларже шпюннары чорудуп, телефон-биле

чугаалаашкынарны дыңнааап, ак сеткилдиг американын хос-тап-нугүлдөп, оларны тудуп байы-саап, холун бастырып ап, судка бе-рип, кара бажыга олуртуп турар-лар. АКШ-тың компартиязының удурткучуларына, Голливудтуң ар-тистеринге болгаш драматургтары-га, депшилгелиг профивилдериниң удурткучуларына болгаш оон-даа өскелерге удур чүдөк-бузар чо-руулгалар бүгү делегейге диниреп үнгөн. АКШ-та чоғуру назлыг чоңу-кун барык шуптузуңуң—116 милли-он американын кол хаязын бас-тыргаш, АКШ-тың камгалап черле-риниң хааржактарында шыжап турар.

АКШ-тың конгреси 1950 чылдың сентябрьда Маккарэниң хоойлузуң —«1950 чылдың иштиги аныма чок чоруунуң дугайында актыны» хүлээп алгаш, американынның ың-дында-ла кызыгаарладыг хосталга-ларының артымышкынын ууткап каапкан. Ол хоойлу—фашизмче база бир базым болган. Ол хоойлу болза, «коммунисттик фронтунуң» орга-низацияларны кылдыр тодаргайла-тынар апаар деп турары компартия-ның база өске-даа бүгү депшилге-лиг организацияларын бүгү-ле ор-ганизацияларын болгаш кежигүне-рин күш-биле даңзыладырын негеп турар. Ол хоойлу бүгү-ле даштыкы ук-төөгүлүг американынны сезин-делге ал, бир эвес олар компартия-ны күзеп турар кылдыр санатынар болза, оларны чурттуң иштинден үндүр шөлүүрү-биле юстиция ми-нистерствозунга даңзыладырын оларга хүлээдип турар.

Ол хоойлу үндөзүлгөш, 1950 чылдың октябрь 23-те полицейжилер «чаагай сеткилди» хамаатыларын бажымынчыне дүне каа шургул киргеш, оларны орун-дөжээнден тургузу тырткаш, Нью-Йоркта АКШ-тың «хосталганын» турса-калы-биле чокка туруп турар Эллис ортулукта албадал лагеринче апар-ганнар. Маккарэниң хоойлузу күш-түг болуп кирген, чүгле баштайгы чылдың дургузунда безин Эллис ор-тулукче 580 муң кижини шөлүпкөн. Ында ам шөлүткен кижилер сымла-шпастан. «Даштыкы ук-төөгүлүг» 5 миллион кижилерни хүлээп ап шыдаар аргалыг чаа лагерилерин не-мей тудары-биле чазактан акша-хө-рөңгилерин дөзөвилээр.

АКШ-тың конгреси бурунгу чылын Маккарэниң — Уолтерин аймак сөөк ылгаар хоойлузуң хүлээп ал-ган. Ол хоойлу өзүгаар Американың ажылчы чоңнарын ийи дең эвес бөлүккө «үндөш» болгаш «үндөш эвес» американын деп чарып турар. Ол хоойлу өзүгаар «үндөш эвес» американын болган 44 миллион кижиге эрге-медел чок байдалда кирген. Оларны полицияга хайгаралда тургускан. Олар чурттуң иштинге хостуг эргип шыдаваарлар. Олар өй-өйө полицияга даңзыладып каап турар болгаш «бирги сорттуң» ха-маатыларындан мурунп ажыл алып дээш оралдажып болбастар.

Эзулуг төлөзлекчи болуп турар итали компартияны парламентиңден үндүр кызырын оралдашкан. Ынчал-за-даа христиан демократтар болгаш оларны-биле блокташкан өске-даа реаксылыг партиялар аштырымыш-кына таварышкан. Олар чангыс ар-тык бадылаашкындан туржук, ба-дылаашкынарның чартыг кезин безин ап шыдаваанаар.

Бонн бундестагы (Барыын Гер-мания) бодунуң ындамында-ла кызым конституциязын болгаш сонгулда хоойлузуң база эде көргөн. Аденау-эрэниң адаан негекчи бөлүңгө демок-ратизм черле мырнай херек чок.

1953 чылдың сентябрь 6-да барыын герман бундестагга болган сөөлгү сонгулдаалар демократизмни кандыг-даа истери чокка, фашисттик дерзилелди болгаш хажыдымыш-кының байдалына болуп эртен.

1953 чылдың сонгулдааларының үезинде Аденауэр болгаш оң бөлүгү сонгукчуларын мегелээриниң, нугүл-дээриниң, мырныг бүгү-ле арга-хемчелерин ажыглапанаар. Оң түң-пелдинде олар парламентиңге олуттар-ныг хөй нуруузуң «алганнар». Бонн бундестагга 15 ажылчын депутаттар-га уду (487 депутаттарныг иштиги-ден) 42 директорлар, 34 бүдүрүлгө ээлери, 38 адвокаттар, 67 дүжүм-еттер, 41 чер ээлери, 49 архитекторлар, инженерлер болгаш эмчилер, бир вице-адмирал, бир генерал болгаш оон-даа өске ол ынзылгалар болган.

Чаа бундестагга барыын герман конзерниин болгаш бүдүрүлгө ээлериңиз база катап тургустунган вермахтын төлөзлекчилери хурал-дап турар. Ол бундестаг чоңуң үнүн дыңнавайн турар.

Улегер чок ажылдакчылар

Совет Эвилелиниң Коммунист партиясы парлаганың ужурудузун кезээде бедил-биле үнелеп келген. Совет парлагал партияның удуртулгазы-биле совет улусту коммунизми тудуп тургузар дээш демиселге чедишкениниң организастап, ажылчы чоннары коммунист эзуга кижизидериниң херээнге кайгамчык улуг ужурудузуг болуп турар.

Бистиң областа солун, сеткүүл чагыдыкчыларының санының өзүлдээзи ажылчы чоннарының культуруг деннелиниң өзүлдээзиниң тодаргай көргүзүү болур.

Чижээлээрге, областың ажылчы чоннары бо чылын төп болгаш область солун, сеткүүлдерин 49747 экземплярны чагытканнар, ол дээрже эңир чылдындан 5179 экземпляр хөй болуп турар. «Правда», «Комсомол шыны», «Көдээ ажил-агий», «Совет культура», «Совет садыг» солуннарының чагыкчылары 1953 чылдындан өскөн.

Бо чылын область солуннарының тиражи долдур болгаш ажыр күүсетинген чорук улуг чедишкни. Ам область солуннарының, алаңгыга «Тываның шыны» солунунуң тиражи өстүрүр дугайында айтырып тургустунуп турар.

Ынчалза-даа парлагал таралдыгында ам-даа улуг чептестер бар. Көдээ ажил-агийн тускай эртемниглерин, эмчилерин, башкыларын парлагал чагыдыгызынче четче хаара туттайн турар. Оон ынай боттарының харылаан турар ажылдыга хамаарышкан солуннары чагытпас, чамдык улегер чок удуртучу ажылдакчылар база бар.

Кызыл хоорайның бүдүрүлгө болгаш албан организация черлеринде албаның чагыдыгылары, тодаргайлаарга күрүнениң күсели-биле чагытылган солуннар болгаш сеткүүлдер кончук хөй. Солун чагытпас удуртучу ажылдакчылар оларны-ла номчул турары ол чоор он.

Тодаргай чиктерден көрүздүнер. Областың культура эргелелиниң удуртучулары «Совет культура» солунун чагытпа дугайында агитастаан турганнар. Эргелелиниң куласту ажылдакчылары ол солунун чагытпалган турда, эргелелиниң начальнигиниң оралакчылары эштер Шабанов, Аракча, Ханашевич, Ользей-Оол олар чагытпааннар.

Областың профэвилелдер чөвүлелиниң даргазы эш Воеводин, оон харысалгалык секретары эш Голунов.

профэвилелдер обкомнарының даргалары эштер Тугаржик, Козлова олар «Күш-ажыл» солунун чагытпалганнар. Профэвилелдериниң обкомнарының ажылдап турар черлеринге баарга, оларның ажылдакчыларының стодларының кырында «Күш-ажыл» солун чыдып турар, а даргалары олардан дилер номчул турар.

«Вожатый» деп сеткүүдү бистиң областа дыка хөй кижиче чагыткан, ыңчалза-даа чагыкчыларның аразындан ВЛКСМ Кызыл хооркомунун секретары эш Завьялованың фамилиязын тыппас бис.

«Совет медицина» сеткүүдү болгаш «Медицина ажылдакчысы» деп солуну областың Кыдык камгалал килдизиниң эргелекчизи эш Сушково чагытпалган. «Башкының солуну» деп солуну обкомунуң эргелекчизиниң оралакчысы эш Ярославцев чагытпаан.

«Автомобиль транспорту» деп сеткүүдү областың орук болгаш транспорт ажил-агийн эргелелиниң начальниги эш Понамаренко, база партия обкомунуң болгаш обкомунуң гаражтарының начальниги чагытпалганнар. Мындагы ыңызылгы чиктерини моон-даа хөйүң көргүзүп болур.

Хүн-бүрүнүч парлагалы бистиң чуртувустуң ажылчы чоннарыга амыдырал-чурталганың болгаш күш-ажылчы ажил-чорудулганың байлак билгилерин берип, эң шыңгы өңүк болгаш сүмелекчи болуп турар. Устүнде ады кирген ажылдакчылар ону херекке албааны ол-дур.

Бо эштер боттарының удурткан ажылдарына хамаарышкан солуннары болгаш сеткүүлдерин чагытпалбайн тургаш, ол адырларда аайы-биле болуп турар хүн-бүрүнүч чаа болушкуннары боттарының ажылына холбаштары кончук берге. Оон-биле кады олар амыдыралдан база хожудап каап турарлар. Ындыг болганда, оларга удуртуп «жылдаары база берге.

Ады үнген ажылдакчылар-даа, база мында ады кирбээн ол ыңызылгы ажылдакчылар-даа өскелерге үлгерин көргүзүп, ам-даа болза чыл орайтаваан-дыр, ыңчангаш силерниң ажылдарынага хамаарышкан солуннары болгаш сеткүүлдерин чагытпал алырынары сүмелеливис.

К. СЕРГЕЕВ, П. АЛЕКСЕЕВ.

Ажылы ам-даа шулуудаан

Сүт-Хөл районуң Кызыл Тайга сумузуна «Большевик» колхозтун төвүңгө сонгулда участогун тургускандан бээр ай ашкан. Ол сонгулда участогунда агитпунктуун эргелекчизи, колхозта партия эге организациязының секретары Ондар Өрге агитация ажылын дыка багай удуртуп турар.

Суурда чурттакчылар сонгулда дугайы билер-даа болза, суурдан ыракта чурттап турар сонгукчулар каян сонгулда болурун, кымнары дээш бадылаарын билбейн турарлар. Чонун ортузунга агитас-массалыг ажил багай чоруп турар дээрзи моон тодаргай-дыр. Оон аи-

гында агитпунктуун каасталгазы багай. Лозунг, плакаттар-биле багай деритинген. Сонгукчуларын лаязымы безин мынчага чедир кылдып астынмаан. Агитпунктада кидинг-даа номнар чок. Чонун ортузунда агитас-массалыг ажилды чорудары-биле башкылары, көдээ интеллигенцияны олче хаара туттайн турар.

Сонгулдааларга белеткедди күштелдирер талазы-биле СЭКП-ниң Сүт-Хөл райком болгаш райкүөс-ком багай ажылдап турар. Бо чептестерни дарый узуткап, ажилды бедил денелече көдүрери чугула.

О. АЛЕКСАНДР.

Вьетнамның көдээзинде

Вьетнамның маадырлыг улугу колунга чепсэн туткыш, даштыкы эжелекчилериниң—француз колонизаторларның болгаш америк интервентилериниң кыжанышкынарынга удур бодунуң хосталганы болгаш тускай хамаарышкан чоруун хөй чылдарда камгалап келген. Вьетнамның демократтыг республиказы хүн келген тудум-на быжыгып, вьетнам улустуң чуртун демократтык чарыгының херээнде чедишкенин өзүп турар. Ол демиселге калбак улус массаларының болгаш бир дуугаарда тараачынарының идеякелгил киржилгезиниң ачызы-биле республикада чедишкенин чаалап алдыган. Вьетнамның Күш-ажылчы партиязының чер ажылының талазы-биле нарын айтырылганы шитирлээниниң шың политиказы вьетнам улустуң улустуң чазаан долгандыр сырый каттыштырарына улуг роль ойнаан.

Чер реформазының чорудулгазы болза, Вьетнамның хосталган районнары демократтык чорунуң эң чугула хемчеглериниң бирээни болуп турар. Вьетнам чоокку эрткен үеде француз колониалдыг империяның чер ажылының чиг-эдинге немеде кончаанын бээр чер турганын «Сактырга-ла ол чорук билдингир апар.

Вьетнамда бүгү чурттакчы чонун 90 хуузу тараачынар болуп турар. Француз колониалдыг тергидээшкенин үезинде чер чок болгаш биче черлери болуру вьетнам көдээзиниң коргунуч кымчызы болуп турган; тараачынарының 58 хуузу бодунуң чери шуут-ла чок турган, а ыңчаарга чурттакчы чонун күлге 2 хуузу болуп турган чурттуң помешкитери

болгаш француз помешкитер чуртта тарылгага ажылаар бүгү чериниң 75 хуузу ээлеп турганнар. Ол ышкаш улуг чер эжелекчизи «Католк хүрээ» болуп турган. Чижээлээрге, Нип-Туэн можузунга бүгү тарыыр чериниң үштүн бир кезин француз полковник Дювальга, а үштүн өске бир кезин—католик хүрээге болгаш чүлге үштүн бир кезин—вьетнамчыларга хамааржыл турган.

Оон аңгыда, херек кырында улуг помешкитериниң болгаш француз колониалдарының эргезинге община черлериниң хөй кезин база турган.

Вьетнамның тараачынары денди ядараңгай амыдыралды чүктөп турганнар. Олар чурттуң болгаш француз помешкитериниң эң каржы мөлчүлгезинге таваржып чораяннар. Хөй санын үндүрүлгелерин санавакка безин, тараачынар чөңгич биче чер эдилээриниң эргези дээш бодунуң дүжүдүнүң үштүн ийи кезин-биле—эң аар чер халезини төлээр ужурга таваржып чораяннар. Дүжүтүү улуг кезиниң чээлилериниң шаджыр аажок улуг хууларын төлээр-биле хөй алыр чыжак чорукка бээр ужур оларга таваржып чорайн.

Колониалдыг Вьетнамга чер айтырылганын талазы-биле тараачынарга таварышкан ол хире аар-берге байдал болза, оон чонунуң хөй нуруузуң ядаларының болгаш чурттуң эконом талазы-биле онза хожудаашкынының үнер дөзү болуп турган. Чер айтырыны үзе шитирлээри бөгүңгө чедир-ле национал-хосталгалыг демиселдин ниити айтырының чугула кезээ болуп турар.

1945 чылда Вьетнамның улус-демократтыг республиказын чарлаан.

Болгарияның Коммунист партиязының VI съездизиниң ажытынганы

СОФИЯ. Февраль 25-те Софияга Болгарияның Коммунист партиязының VI съездизи ажытылган.

Болгарияның Коммунист партиязының (БКП-нин) Төп Комитетиниң мурундан болгаш даасканын эзугаар съездизи БКП-нин Төп Комитетиниң политбюроу кежигүну Георгий Дамянов ажыткан. Ленинниң гениалдыг херээнниң улуг уламчылаачысы—И. В. Сталинниң болгаш болгар улустуң баштыңызы болгаш башкысы Георгий Димитровтуң тураскааларын туруп эзулаарын ол саналдаан. Съезд ол ышкаш V съездизиниң соонда өлген Василий Коларовтуң, Владимир Поптомовтуң болгаш Болгарияның Коммунист партиязының өске-даа ажылдакчыларының тураскааларын туруп эзулаан.

П. Н. Поспелов, М. Б. Митин болгаш И. Т. Виноградов составтыг Совет Эвилелиниң Коммунист партиязының төлээлериниң, а ол ышкаш өске-даа коммунист болгаш ажылчы партияларын төлээлериниң съездизде олуруп турарына Георгий Дамянов изиг байыр чедирген. СЭКП-ге болгаш аны-дуума партияларга алдар кылдыр залга димиттиг адыш часкашкыны болган.

Болгарияның Коммунист партиязының көскү ажылдакчылары кирген президиуму съезд сонгаан. Ол ышкаш съездизиниң өске-даа органнын сонгаан.

Моон дараазында хүн чурумун съезд бадылаан:

1. Болгарияның Коммунист партиязының Төп Комитетиниң өтчөт илеткели—илеткели—БКП ТК-ның чингиле секретары Вылко Червенков.

2. Төп ревизия комиссиязының өтчөт илеткели—илеткели—төп ревизия комиссиязының даргазы Йордан Катранджиев.

3. Болгарияның Коммунист партиязының Уставына өскертилгелер—илеткели—БКП ТК-ның секретары Тодор Живков.

4. Болгарияның Коммунист партиязының Төп органының сонгулдаалары.

Хүн чурумун бадылаанының соонда бирги айтырыгын талазы-биле Болгарияның Коммунист партиязының ТК-зының өтчөт илеткелин кылары-биле эш-Вылко Червенковка сөс берген, съездизиниң төлээлери болгаш аалчылары ону изини-биле уткаан.

(СЭТА).

Финляндияның тайбың камгалалының национал конгресси

ХЕЛЬСИНКИ. Тайбың камгалалының национал конгресси чоокта чаа болуп эрткен. Чурттуң бүгү-ле черлеринде конгресске 1700 хире кижиче келген.

Конгресске тайбың камгалалының Совет комитетиниң төлээлекчилери: чогаалчылар А. Софронов, М. Шагинин, СССР-ниң эртемнер Академиязының чингиле кежигүну Б. Семеновичев, литература шинчилекчизи А. Мантерев болгаш Венгрияның база Швецияның тайбың талакчыларының чоруткан төлээлекчилери ол ышкаш олуршканнар.

«Финляндияда тайбың талакчылары» деп организацияның даргазы, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүну губернатор Вьяне Малтти конгрессти кыска сөзү-биле ажыткан.

Бүгү делегей чөвүлдээриниң кошкандыр айтырынын талазы-биле дискуссияны Финляндияга чорутканының түнелдериниң дугайында илеткели Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүну профессор Феликс Шверсен кылган. Бүгү-делегей айтырылганы шитирлээриниң дугайында негелде Финляндияның чонунуң ыңызы-бүрү кезээнин ортузунга калбак дөткөмчени алган деп ол демдеглээ. Аңаа чоруткан дискуссия болза, чонун хөй нуруузу тайбың хандырлыгының херээн бодунуң эң чугула херээ кылдыр са-

нап турарын болгаш дайынны оруун дуй турарына бүгү-ле эргежок чугула чүүлдерин кылар дээрзинге оларнык белегин көргүскөн.

«Амыг үеде тайбың дугайында бүгү делегейниң политиказы болгаш айтыры» деп илеткели «Финляндияның тайбың эвилелини» баштаар чериниң кежигүну профессор Йеран фон Бундсдорф кылган.

Конгресске ол ышкаш пастор Армас Толса илеткел кылган.

Илеткелдер талазы-биле саналдар калбарган, аңаа 30 ажыг кижиче чүвө чугулаан. Олар шуштузу бүгү делегей айтырылганын дугайында негелдери чугулаажышкынары аргазы-биле чедип алырын изини-биле дөткөзүнер, олар боттарының бүгү күштери-биле дайынны оруун дуй турарына боттарының чагыгыш чок чүткүлүн болгаш бүгү делегейге быжыг тайбынын тургузарына бүгү-ле аргалар-биле дузалаарын чугулааннар.

Тайбың камгалалының Совет комитетиниң мурундан А. Софронов конгресстин киржикчилеринге байыр чедирген.

Чугулаажышкынарының аргазы болза, улустар аразының харылааларын организацияларга караачыгышын арга деп чүвени демдеглеп турар резолюцияны конгресс күлээп алган.

(СЭТА).

Италияның чонунуң саны

РИМ. Анса агентлигиниң медээлеп турары болза, 1953 чылдың декабрь 31-де Италияда 47 миллион

213 муң чурттакчылар санатынып турган.

(СЭТА).

Кореяның чаңгыс-ай демократтыг ада-чурт фронтузунуң ТК-зының хуралы

ПХЕНЬЯН. Кореяның чаңгыс-ай демократтыг ада-чурт фронтузунуң 31-ги хуралы болуп эрткен. «Тараачынарының чаксы тарылга кампаниязын хандырарына дуза көргүзериниң херээнге Кореяның чаңгыс-ай демократтыг ада-чурт фронтузунда кирип турар бүгү партияларның болгаш хөй-ниити организацияларының сорулгаларының дугайында» илет-

келди ол хуралга Бүгү-Кореяның раачынар эвилелиниң ТК-зы даргазының оралакчысы Ким Чже кылган.

«Бо чылын чаксы тарылган ыңызын чедишкенин хандырарына улуг шитирлиги хурал ген.

(СЭТ).

Кыдат парлагал Берлин чөвүлел хуралының дугайында

ШАНХАЙ. Дөрт күрүнелериниң даштыкы херектер министрлериниң Берлин чөвүлел хуралының түнелдериниң дугайында чүүлдерни кыдат солуннар парлап турарлар.

«Вэньхуэйбао» солунун бижип турары болза, даштыкы херектер министрлериниң Берлин чөвүлел хуралына чүлге ийи чүүлүң талазы-биле дугуржулга чедип алдынган, ыңчалза-даа, чөвүлел хуралдын түнели болза, бүгү делегей айтырылганы чугулаажышкынары аргазы-биле шитирлээринче утлаан улустарының күженишкениниң эңис тиңделгезинге оларнык идеялин быжыглан болгаш тайбын камгалалының шимчээшкенин калбартырының херээнге чаа идиг

болган. Чугула ийи чүүлүң талазы-биле дугуржулгаларга АКШ-ти, Англияны болгаш Францияны чөпшээрер ужурга таварыш чоруун бүгү делегейге тайбын күштериниң тиңделгези кылдыр чөтүү-биле үнелеп турар деп солун демдеглеп турар.

«Синьвэньжибао» солунун бижип турары болза, бүгү делегейниң чөвүлдээриниң тайбын арга-биле шитирлел болуруну аргазы тывылган дээрзиниң дугайында Берлин чөвүлел хуралының түнелдерин херечилеп турар. Ол чорук чүлге аңаа сонугаргалдыг бүгү чурттарны күзөлдөрдөн хамааржыр.

(СЭТА).

Эжени Коттонунуң медеглели

ПАРИЖ. Бүгү-делегей херээнжериниң хүнү март 8-ти холбаштыр херээнжериниң Бүгү-делегей демократтыг федерациязының даргазы Эжени Коттонунуң медеглели «Юманите» солун парлаан.

Бүгү делегейниң херээнжериниң дайынны баш бурунгаар болдурбазынче болгаш боттарының уругларының аас-кежин хандырары чөтүкүлүн Коттон медеглел турар. Ол аас-кежиниң оруунга эң-не моондалдык чүвө болза, дайын болур деп ол бижип турар. Тайбыны камгалаары дээш француз херээн-

нериниң демисежип турарының ужуру бо-дур. Коттонунуң бижип турары болза: «Дайынга удур не херээнжериниң демисели чылдын-на күштелип турар. Делегейни бүгү күштери-биле кады Францияны херээнжерини Кореяга тайбыңчыдылгага ат салгыныга байыр чедиргенер. Делегейниң бүгү күштери-биле кады ам Францияны херээнжерини Вьетнамда дайынны соксалдыры болгаш герман айтырыгын тайбын арга-биле шитирлээрин негеп турарлар».

(СЭТА).

Бразилияда өртектөр улгадышкыны

МОНТЕВИДЕО. «Конжунтура экономика» деп сеткүүдүң медедлеп турарын эзугаар алырга, 1953 чылдың сөөлүг айларының дургузунда Бразилияга өртектериниң дыка улгадышкынары болган. Чыл дургузунда амыдыралдык үнези 22 хуу улгаткан.

«Импренса популяр» солунунуң медедлеп турары-биле алырга, президент Варгастын эрге-чагыргага кир-

гениниң үш чылдарының дургузунда, тодаргайлаарга, 1951 чылдың февраль 1-ден 1954 чылдың февраль 1-ге чедир килограмм ристиң өртээ 7-ден 18 круэйро (акша), картофель—4,5-тен 8 чедир, кофе—32-ден 47 чедир, зыт—12-ден 25 чедир, далган—2,5 ден 6,5 чедир, ак саржаг—32-ден 60 круэйро чедир улгаткан.

(СЭТА).

Делегейниң шыдыраа маргылаазының Бухарестиде ажытынганы

БУХАРЕСТ. Румын Улус Республиканың министрлер чөвүлелиниң чанында күш-культура болгаш спорт херээнниң талазы-биле комитеттин организациястааны Бүгү-делегейниң 4-кү шыдыраа маргылаазының байырлыг ажылдагызы февраль 24-те Бухарестте профэвилелдериниң Төп чөвүлелиниң театрына болган. Маргылаада төс чурттарын—ССР-ниң, Чехословакияны, Польшаны,

Венгрияны, Швецияны, Бельгияны, Италияны, Чаа Зеландияны болгаш Румынияны 18 шыдыраачылар киржип турар. СССР-ден мастерлер Корчюна, Фурман, Холмов, Нежметдинов олар киржип турарлар.

Февраль 25-те бирги салышкыны болган.

(СЭТА).

Совет болгаш швед хоккейжилериниң эш-хуузуң ужуражышкыны

СТОКГОЛЬМ. Февраль 24-те Стокгольмга АИК-ның клубуңгө хоккейжилери биле СССР-ниң чыныд комундазының аразында эш-хууунуң ужуражышкыны болган. Совет хоккейжилер 6:0 санын тиңлээнер.

(СЭТА).

Харысалгалык редактор Д. О. БЕГЗИ.

СЭКП Тыва обкомунуң проплаганда болгаш агитация килдизиниң үндүрүп турары

«АГИТАТОРНУҢ БЛОКНОДУНУҢ»

1954 чылда чагылгазы чоруп турар.

«Агитаторнуң блокноду» 20 хонукта бир үнер.

Чагылганы өртээ:

12 айда 5 рубль.

6 айда 2 рубль 50 коп.

Чагылганы областың бүгү почта салбырлары болгаш почтальоннар, колхозтарда, совхозтарда, МТС-терде база албан организация, бүдүрүлгө, өөредилге черлеринде хөй-ниити таралдыкчылар хүлээп аттарар.

«Союзпечать».

А. ТИХОНОВА.